

*Тулчевська Ч.В.,
аспірант кафедри цивільного права
Запорізького державного університету*

ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДОГОВОРУ ДЕПОЗИТНОГО РАХУНКУ

Норядок внесення зміни до договору депозитного рахунку спеціальними правилами для цієї угоди Цивільний кодекс не встановлює, отже, повинні застосовуватися загальні норми, що регулюють правовідносини по внесенню змін до цивільно-правових договорів яким є цей договір.

За загальним правилом укладені договори депозитного рахунку повинні виконуватися на тих умовах, по яких було досягнуто згоди сторін, і не повинні змінюватися. Таке передбачене чинним законодавством стосовно зобов'язань та додає стійкості цивільному обороту. Це правило застосовується і тоді, коли після укладення договору прийнято закон, що встановлює обов'язкові для сторін обов'язки, що відрізняються від тих, котрі діяли при підписанні договору. У цих випадках умови укладеного договору, за загальним правилом зберігають силу. Тим самим в учасників договору створюється впевненість у стабільності умов укладеного ними договору, яка звичайно необхідна для нормального розвитку цивільного обороту.

Разом з тим може виникнути і така ситуація, коли інтереси суспільства вимагають зміни умов вже укладених договорів. На цей випадок розраховане виключення з викладеного вище правила. В знову прийнятому законі може бути встановлено, що його дія поширюється на відносини, що виникли в раніше укладених договорах.

Зміна договору депозитного рахунку можлива тільки за взаємною згодою сторін. Так, сторони за договором депозитного рахунку, укладеному на п'ять років, можуть за згодою між собою припинити його дію, не чекаючи витікання п'ятилітнього терміну. Виключення з цього правила можуть бути встановлені законом чи договором.

Можливість зміни договору депозитного рахунку не передбачена законом, і якщо в договорі сторонами не досягнуто про це угоди, договір може бути змінений чи розірваний за вимогою однієї зі сторін тільки за рішенням суду і тільки в наступних випадках:

- 1) при істотному порушенні договору іншою стороною;
- 2) у зв'язку з істотною зміною обставин, з яких сторони виходили при висновку договору;

Істотним визнається порушення договору однієї зі сторін, яке тягне для іншої сторони такий збиток, що вона в значній мірі позбавляється того, на що була вправі розраховувати при укладенні договору. Так, якщо банк у відповідності з положеннями договору депозитного рахунку не бажає платити і нараховувати проценти по рахунку, то клієнт має право у суді вимагати розірвання договору депозитного рахунку.

Істотна зміна обставин, з яких сторони виходили при укладенні договору, тільки в тому випадку є підставою для зміни договору, якщо інше не передбачено договором чи не впливає з його змісту.

Зміна обставин визнається істотною, коли вони змінилися настільки, що, якби сторони могли це розумно передбачати, договір узагалі не був би ними укладений чи був би укладений на умовах, що значно відрізняються.

На думку автора, аналізуючи вищевказане та специфіку виниклих відносин по договору депозитного рахунку, єдиною підставою для банку для зміни договору депозитного рахунку є істотна зміна обставин.

При цьому відповідно договір депозитного рахунку може бути змінений при одночасній наявності наступних умов:

1) у момент укладення договору сторони виходили з того, що такої зміни обставин не відбудеться;

2) зміна обставин викликана причинами, які зацікавлена сторона не могла перебороти після їхнього виникнення при тій ступені дбайливості й обачності, яка від неї була потрібна по характеру договору й умовам обороту;

3) виконання договору без зміни його умов настільки порушило б у відповідному договорі співвідношення майнових інтересів сторін і спричинило б для зацікавленої сторони такий збиток, що вона в значній мірі позбавилася б того, на що була вправі розраховувати при підписанні договору;

4) зі звичаїв ділового обороту чи суті договору не випливає, що ризик зміни обставин несе зацікавлена сторона.

Таким чином, видно, що дослідження тільки одного економічного становища сторін для прийняття судом рішення про зміну договору недостатньо - необхідна одночасна наявність зазначених вище обставин.

Крім того, необхідно враховувати те, що зміна договору в зв'язку з істотною зміною обставин допускається у виняткових випадках, коли розірвання договору суперечить суспільним інтересам або спричинить для сторін збиток, що значно перевищує витрати, необхідні для виконання договору на змінених судом умовах [1].

Представляється, що специфіка договору депозитного рахунку з урахуванням цієї норми в більшості випадків не дозволить змінити цей договір, тому що навряд чи його розірвання буде суперечити суспільним інтересам (можна відкрити інший рахунок в іншому банку) і навряд чи спричинить для сторін зазначений вище збиток, тому що великі витрати за договором депозитного рахунку звичайно не провадяться в силу самої природи цього договору.

Договір може бути змінений за вимогою однієї зі сторін за рішенням суду й в інших випадках, передбачених законом чи договором.

Стосовно природи дій по зміні договору депозитного рахунку, то по своїй юридичній природі вони є угодами. Отже, до них застосовуються загальні правила по здійсненню угод, зокрема правила про форму здійснення угод. Поряд з цим до зміни договорів застосовуються і спеціальні правила, що відносяться до форми їхнього здійснення. Відповідно до цивільного законодавства угода про зміну договору відбувається в тій же формі, що і договір, якщо з закону, інших правових актів, договору чи звичаїв ділового обороту не випливає інше. Так, якщо договір депозитного рахунку укладений у письмовій формі, то його зміна також повинна бути зроблена в письмовій формі. По своїй юридичній природі дії сторін по зміні договору є не тільки угодою, але і договором, оскільки вони являють собою угоду осіб, що спрямована на зміну, цивільних прав і обов'язків. У силу цього вони підкоряються загальним правилам про порядок укладення договорів.

Інший порядок зміни договору депозитного рахунку встановлений для тих випадків, коли договір змінюється не за згодою сторін, а за вимогою однієї з них. Якщо ця вимога спирається на одну з основ, викладених вище, порядок зміни договору наступний. Зацікавлена сторона зобов'язана направити іншій стороні пропозицію про зміну договору[2]. Інша сторона зобов'язана в термін, зазначений у пропозиції чи встановлений у договорі, а при його відсутності – у певний строк направити стороні, що зробила пропозицію про зміну договору:

- 1) або повідомлення про згоду з пропозицією;
- 2) або повідомлення про відмовлення від пропозиції;
- 3) або повідомлення про згоду змінити договір на інших умовах.

У першому випадку договір депозитного рахунку вважається відповідно зміненим чи розірваним в момент одержання повідомлення про згоду стороною, що зробила пропозицію

про зміну договору. В другому випадку, а також у випадку неотримання відповіді у встановлений термін, зацікавлена сторона вправі звернутися до суду з вимогою про зміну договору, що і вирішить виниклу суперечку. У третьому випадку сторона, що зробила пропозицію про зміну договору, може погодитися з пропозицією контрагента. У такій ситуації договір вважається зміненим на умовах, запропонованих контрагентом. Якщо сторона, що зробила пропозицію про зміну договору, не погодиться з зустрічною пропозицією контрагента, вона вправі звернутися до суду з вимогою про зміну договору. У цій ситуації умови, що підлягають зміні, будуть визначатися рішенням суду.

У законодавстві особливо підкреслюється, що вимога про зміну договору може бути заявлена стороною в суд тільки після одержання відмови іншої сторони на пропозицію змінити договір або неотримання відповіді в термін, зазначений у пропозиції і встановлений договором.

Разом з тим варто мати на увазі, що не можна змінити уже виконаний договір депозитного рахунку. Справа в тім, що договір, так само, як і засноване на ньому зобов'язання, припиняються внаслідок їхнього належного виконання. Тому не можна змінити те, чого до моменту зміни вже не існує. Так, якщо сторони уклали договір депозитного рахунку, а потім виконали цей договір (банк кошти на депозитному рахунку і проценти по ньому перевів на відповідний рахунок за вказівкою клієнта), то надалі вони не можуть дійти згоди про зміну цього договору, оскільки він припинив своє існування в момент його належного виконання та депозитний рахунок закритися в момент перераховування з нього всіх коштів та процентів по них.

У випадку зміни договору депозитного рахунку відповідним чином міняється і зміст зобов'язання, заснованого на даному договорі. При цьому зобов'язання змінюється в тій частині, у якій був змінений договір, що лежить у його основі. Так, якщо сторони в договорі депозитного рахунку погодилися з тим, що проценти за договором будуть обчислюватися в меншій кількості, то клієнту буде належати право жадати від банку сплати процентів у меншому розмірі, чим було зазначено в договорі. У частині умови, що залишилася, договори зберігаються в колишньому виді, а значить, у колишньому виді зберігається відповідний цим умовам зміст зобов'язання депозитного рахунку[3].

Якщо зміна договору відбулася за взаємною згодою сторін, то засноване на ньому зобов'язання відповідним чином змінюється з моменту укладення сторонами угоди про зміну договору депозитного рахунку.

При зміні договору депозитного рахунку в судовому порядку засноване на ньому зобов'язання змінюється з моменту набуття законної сили рішення суду про зміну договору. Оскільки до зміни договору останній міг бути у визначеній частині виконаний сторонами, виникає питання про долю того, що вже було виконано до зміни договору. За загальним правилом сторони не вправі вимагати повернення того, що було виконано ними по зобов'язанню до моменту зміни договору. Так, якщо сторони за договором депозитного рахунку прийшли до угоди про те, що з наступного місяця величина процентів знижується, то банк не вправі вимагати з клієнта повернення різниці процентів від тих сум процентів, що були внесені до моменту зміни договору депозитного рахунку. Разом з тим інше правило може бути передбачено угодою сторін. Так, у приведеному прикладі сторони можуть домовитися, що зайво виплачені до моменту зміни договору проценти підлягають поверненню банку.

Якщо договір був змінений внаслідок істотного порушення його умов однієї зі сторін, інша сторона вправі вимагати відшкодування збитків, заподіяних зміною договору.

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

Зміна договору депозитного рахунку в зв'язку з істотною зміною обставин допускається у виняткових випадках, коли розірвання договору суперечить суспільним інтересам або

спричинить для сторін збиток, що значно перевищує витрати, необхідні для виконання договору на змінених судом умовах.

Договір депозитного рахунку укладається в писемній формі, його зміна також повинна бути зроблені в писемній формі.

По своїй юридичній природі дії сторін по зміні договору депозитного рахунку є не тільки угодою, але і договором, оскільки вони являють собою угоду осіб, спрямовану на зміну цивільних прав і обов'язків. У силу цього вони підкоряються загальним правилам про порядок укладення договорів.

Література

1. *Правовое регулирование банковской деятельности / Под ред. Е.А. Суханова. – М., 1997. – 158 с.*
2. *Дубов И.А. Правовой статус кредитной организации. – М., 1995. – 553 с.*
3. *Карманов Е.В. Банківське право України. – Х., 2000. – 135 с.*

Ченцов В.Т.,

*здобувач кафедри цивільного права
і процесу Львівського національного
університету ім. Івана Франка*

ДОГОВІР ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН В СФЕРІ НАДАННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ПОСЛУГ

В умовах формування ринкової економіки важливе місце займає договір як регулятор приватних відносин. Право на укладення договорів є елементом цивільної правосуб'єктності учасників цивільного обігу. Договори є однією з форм опосередкування відносин суб'єктів цивільного права. Загальні положення договірних прав беруть свій початок з римського приватного права, розвиваючись з врахуванням особливостей окремих суспільно-економічних формацій. В новому Цивільному кодексі України передбачено багато нових видів договорів, але чітке регламентування договору про санаторно-курортне обслуговування відсутнє.

Характеристика коментованого договору базується на загальних положеннях договірних прав з врахуванням особливостей, властивих цій сфері суспільних відносин. За правовою природою договір про санаторно-курортне обслуговування належить до договорів, що опосередковують відносини з надання послуг. Сторонами цього договору є організація (фізична особа), яка надає такі послуги і фізична особа – споживач санаторно-курортних послуг.

Надавати послуги з санаторно-курортного лікування можуть, на нашу думку, лише суб'єкти підприємницької діяльності, які мають відповідну ліцензію. Такий висновок пов'язаний з тим, що послуги в цій сфері вимагають наявності певних специфічних знань і відповідної матеріальної бази. Звичайно і фізичні особи, які зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності без створення юридичної особи можуть бути стороною даного договору.

Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” передбачає напрямки діяльності, для заняття якими необхідна наявність договору (ліцензії). Серед них заняття медичною практикою. Але в названому законі нічого не йдеться про послуги санаторно-курортного характеру. Вважаємо, що до останніх складовою частиною входять як медична